

**Heerlijkheid Poederoijen,
gemeente Zaltbommel**
rapport 3338

Heerlijkheid Poederoijen, gemeente Zaltbommel

Een Bureauonderzoek

K. van Kappel

Colofon

ADC Rapport 3338

Heerlijkheid Poederrijen, gemeente Zaltbommel
Een Bureauonderzoek

Auteur: K. van Kappel

In opdracht van: Karakter Ontwikkeling B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 14 januari 2014

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
C.Y. Burnier

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	7
2.1 Doelstelling en vraagstelling	7
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	8
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	12
Literatuur	15
Geraadpleegde websites	15
Lijst van afbeeldingen en tabellen	15
Verklarende woordenlijst	16

Samenvatting

In opdracht van Karakter Ontwikkeling B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in februari 2013 ten behoeve van bestemmingsplan wijziging een bureauonderzoek uitgevoerd op de locatie Heerlijkheid Poederrijen.

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied meerdere meandergordels verwacht waarvoor een archeologische verwachting vanaf het Neolithicum geldt. Tevens worden er in het plangebied archeologische waarden verwacht die samenhangen met voormalig kasteel en landgoed Poederrijen.

Teneinde deze verwachting te toetsen wordt geadviseerd om in het plangebied waar bodemingrepen gepland zijn een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Opdrachtgever:	Karakter Ontwikkeling B.V.
Soort onderzoek:	Bureauonderzoek
Aanleiding:	Wijziging bestemmingsplan
Locatie:	Heerlijkheid Poederrijen
Plaats:	Poederrijen
Gemeente:	Zaltbommel
Provincie:	Gelderland
Kaartblad:	44O
Oppervlakte plangebied	10 ha
Coördinaten:	134.140 / 421.970 134.350 / 422.050 134.480 / 422.320 134.080 / 422.320
Bevoegde overheid:	Gemeente Zaltbommel
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mevr. M. Sanders
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	55759
ADC-projectcode:	4150128
Auteur:	K. van Kappel
Projectmedewerker(s):	K. van Kappel en C.Y. Burnier
Autorisatie:	C.Y. Burnier
Periode van uitvoering:	Februari 2013
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-x4bp-p8

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in zone 0: vrijstellingsgrens diepte 0 cm –mv oppervlak 0 m²; zone 1: vrijstellingsgrens diepte 30 cm –mv oppervlak 30 m²; zone 3 vrijstellingsgrens diepte 30 cm –mv oppervlak 2500 m²s zones, zie afb. 6.¹ Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
  - Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
  - Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

¹ Goossens, 2001 raaprapport 2025.

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Het landgoed is gesitueerd aan de oostzijde van het dorp Poederrijen en wordt begrensd door de Egter van Wissekerkeweg en de Maasdijk.

Het tijdens het bureauonderzoek onderzochte gebied komt overeen met het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland, zie afb. 3:

Aard ingreep:	Sloop kassencomplexen, bouw van meerdere woningen en aanleg park/tuin
Wijze fundering:	op palen
Onderkeldering:	onbekend
Diepte bodemverstoring:	minimaal 30 cm
Oppervlakte bodemverstoring:	> 2500 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	onbekend
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	onbekend
Toekomstige ligging verharding:	in het plangebied worden diverse toegangswegen en wandelpaden aangelegd, zie afb. 3.

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ²	Formatie van Echteld, rivierklei op rivierzand
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ³	Dijkdoorbraakafzettingen, overslaggronden (3K25)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁴	Rivierkleigronden, vaaggronden, kalhoudende poldervaaggronden, zware zavel en lichte kle (RN95A)
Meandergordelkaart ⁵	Noordoostelijke deel: Leuven-Verdriet meandergordel en zuidwestelijke deel meandergordel Munnikenland. Beide waren watervoerend tussen 560 v. Chr. tot 190 na. Chr. In het westelijke deel meandergordel Zaltbommel-Nederhemert, deze was watervoerend tussen 3600 en 3100 v. Chr.
Actueel Hoogtebestand Nederland	Noordelijk deel 1,57 m +NAP, centrale deel 1,51 m +NAP, zuidelijke deel 3,59 +NAP

Het noordoostelijke, zuidwestelijke en westelijke deel van het plangebied liggen op afzettingen die behoren tot de Leuven-Verdriet meandergordel, de Munnikenland meandergordel en de Zaltbommel-Nederhemert meandergordel, zie afb 4. De eerste twee meandergordels waren actief tussen 560 v. Chr. en 190 na Chr.⁶ Op en/of in de top van deze meandergordels kunnen dan ook archeologische waarden verwacht worden vanaf de IJzertijd. De Munnikenland meandergordel was actief tussen 3600 en 3100 v. Chr. Op en/of in de top van deze meandergordel kunnen archeologische waarden verwacht worden vanaf het Midden-Neolithicum. De top van de beddingafzettingen van deze meandergordels ligt op ca. 0,2 m onder NAP.⁷ Het huidige maaiveld ligt volgens het AHN in het noordelijke deel op ca. 1,57 boven NAP en in het zuidelijke deel op ca. 3,95 boven NAP. De top van de beddingafzettingen van de stroomgordels ligt dan ongeveer tussen de 1,7 m en 4,2m onder maaiveld. Eventuele oeverafzettingen behorende tot deze meandergordels zullen zich boven dit niveau bevinden. Door latere overstromingen zijn er boven op deze meandergordelafzettingen komkleigronden afgezet. Rond 1100 na Chr. is de Waal bedijkt. Door dijkdoorbraken zijn binnen het plangebied boven op de komkleigronden overslaggronden afgezet.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het plangebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afb. 5):

AMK-terrein nr	Omschrijving	Datering ⁸	Opmerking
4283	Nederzettingscomplex	LME	Versterkt huis

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ⁹	Opmerking
27061	grondverkleuring	LME	Terrein van voormalig huis te Poederoyen, eerste aanleg vermoedelijk 14 ^e eeuw. Vanaf de dijk zijn (donkere) verkleuringen in het weiland zichtbaar. Waargenomen tijdens geografisch veldpracticum Universiteit van Utrecht
58279	Muurresten en aardewerk	LIJ tot en met NT	Bij dijkwerkzaamheden muurresten aangetroffen van kasteel Poederoyen. Bij deze zelfde werkzaamheden zijn ook aardewerk fragmenten uit de Late IJzertijd aangetroffen

² Alterra 2006

³ www.ARCHIS.nl

⁴ Stichting voor bodemkartering 1981

⁵ Berendsen & Stouthamer 2001.

⁶ Berendsen & Stouthamer 2001.

⁷ Berendsen & Stouthamer 2001.

⁸ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

⁹ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen vondstmeldingen, onderzoeksmeldingen en relevante gebouwde monumenten geregistreerd.

In ARCHIS zijn twee waarnemingen bekend en een AMK-terrein. In afb. 5 worden deze weergegeven. In de bijlagen zijn de rapportages van de waarnemingen weergegeven.

Op basis van de beschikbare gegevens is bekend dat in het plangebied de restanten van kasteel Poederoyen aanwezig zijn. Tijdens een veldpracticum van de Universiteit van Utrecht zijn vanaf de dijk donkere verkleuringen in het weiland zichtbaar. De restanten van dit kasteel tekenen zich af als verkleuringen. Op deze plek is veel puin aanwezig in de bodem.¹⁰

Kasteel Poederoyen was gelegen gedeeltelijk onder de Maasdijk ten oosten van het dorp Poederoyen. In 1999 is de dijk verzwaard, waardoor het kasteel eronder kwam te liggen. Er is niet genoeg bekend van het Middeleeuwse kasteel Poederoyen om het in een bepaalde categorie in te delen. Op basis van opgravingen, door de archeologisch dienst van de gemeente 's-Hertogenbosch, is het mogelijk dat Poederoyen een compact zaaltorenkasteel is geweest. De resten van kasteel Poederoyen liggen tegenwoordig deels onder de dijk langs de afgedamde Maas die in 1999 verzwaard is. Een deel ligt buiten de dijk, maar het grootste deel ligt binnen de dijk. De oudste vermelding van kasteel Poederoyen stamt uit 1327, maar de opgraving uit 1999 heeft aangetoond dat het oudste deel van het kasteel rond 1300 is gebouwd. De keuken is opgegraven, waarbij twee ovens gevonden zijn. De keuken was overwelfd; het was een tongewelf op drie ronde bogen. In dit gedeelte van het kasteel is na 1500 nog gebouwd, vermoedelijk kort na 1528. Ook in de buitenmuur zaten boogconstructies met vensters. Het kasteel was omgracht, maar niet aan de kant van de rivier. Kasteel Poederoyen is verschillende malen veroverd, waarbij het veel te lijden heeft gehad. In 1493 werd het veroverd en geplunderd, waarbij het gebouw zelf echter geen beschadigingen opliep. In 1508 werd het helemaal afgebroken, maar al snel weer opgebouwd. In 1528 werd het kasteel opnieuw beschadigd, en daarna weer hersteld. In 1672 werd het opnieuw afgebroken. Daarna werd het weer opgebouwd, maar in 1832 brandde het af, waarna het niet meer herbouwd werd.¹¹

Bij dijkwerkzaamheden in het najaar van 2000 kwamen in het cunet van de dijkweg muurresten van het kasteel van Poederoyen vrij. Deze zijn vervolgens door RAAP-Oost Nederland te Brummen gedocumenteerd. In 1999 waren reeds in het talud van de dijk direct ten zuidwesten van de hier gerapporteerde waarneming resten van het kasteel onderzocht door de archeologische dienst van de gemeente 's-Hertogenbosch. De nu vrijgekomen muurdelen dateren uit de 16e en 17e eeuw, waarbij ouder bouwmetaal hergebruikt is. Daarnaast kwamen ten noorden van deze kasteelresten nog enkele jongere muurfragmenten vrij, waaronder één uit de 19e of begin van de 20e eeuw. Over de nu gedocumenteerde kasteelresten zal door de archeologische dienst van de gemeente Den Bosch o.l.v. prof. H.L. Janssen tesamen met hun waarneming uit 1999 gerapporteerd worden. De vondsten en documentatie zullen daarna opgenomen worden in het Gelders depot voor bodemvondsten.

Op basis van de hiervoor behandelde ARCHIS-meldingen is niet duidelijk op te maken waar het kasteel zich precies in het plangebied bevindt.

Op basis van het onderzoek dat uitgevoerd is in 1999, is in het noordoosten van het plangebied AMK-terrein 4283 ingetekend. Op dit terrein zijn restanten van kasteel Poederoyen aangetroffen. Bij een onderzoek in het zuiden van het plangebied, zijn in 2000 in het zuiden van het plangebied, ook muurresten van kasteel Poederoyen aangetroffen (waarneming 58279). In dit onderzoek wordt verwezen naar het eerder uitgevoerde onderzoek uit 1999. Er wordt echter verwezen dat het eerdere onderzoek ten zuidwesten ligt, terwijl in ARCHIS dat onderzoek ten noordoosten van het onderzoek ligt.

Op de landelijke en gemeentelijke verwachtings-/beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

¹⁰ Waarnemingsnummer 27061 en AMK-nummer 4283.

¹¹ AMK-nummer 4283.

Bron	Verwachting	Toelichting
IKAW	Hoog, middelhoog en laag	Deze verwachting is gebaseerd op geologische en geomorfologische en bodemkundige verschijnselen. In het plangebied bevinden zich namelijk diverse afzettingen van meandergordels
Gemeentelijke beleidskaart ¹²	Waarde 0,1 en 3	Zone 0: geen vrijstellingsgrens voor onderzoek Zone 1: tot en diepte van 30 cm –mv en <30 m2 vrijgesteld van onderzoek Zone 3: tot een diepte van 30 cm –mv en <2500 m2 vrijgesteld van onderzoek
Cultuurhistorische waardenkaart ¹³		Langs de Maasdijk zijn in het plangebied een aantal cultuurhistorische waarden bekend: een voormalig kasteel, een buitenplaats al dan niet met landhuis, het toneel van strijd in het jaar 1507/1508 en een gebouwlocatie uit 1832

Volgens de IKAW (Indicatieve kaart van archeologische waarden) geldt er voor het plangebied een lage, middelhoge en hoge kans op het aantreffen van archeologische sporen. Deze verwachting is gebaseerd op geologische, geomorfologische en bodemkundige verschijnselen. In het plangebied bevinden zich namelijk diverse afzettingen van meandergordels.

Daar waar de oeverafzettingen van de meandergordels verwacht worden geldt een hoge en middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden vanaf.

Op de locaties waar komafzettingen verwacht worden, geldt een lage verwachting op het aantreffen van archeologische waarden.

De meer verfijnde archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Zaltbommel geeft een ander beeld, zie afb. 6. De hoge archeologische verwachting (zone 0 en 1) binnen het plangebied hangt samen met de ligging van cultuurhistorische waarden in het plangebied, een voormalig kasteel (zone 0) en een landgoed al dan niet met landhuis en huisterpen (zone 1). De middelhoge archeologische verwachting (zone 3) zal met name samenhangen met de ondergrond en de aanwezigheid van de meandergordel.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut, afb. 7	1811-1832	Huis Poederoijen met daaromheen landgoed en tuinaanleg
Historische kaart ¹⁴	1854	Weide/akkerland. In het noorden tuinaanleg en waterpartij.
Kadastrale kaart gemeente Pouderoijen ¹⁵	1867	Huis te Pouderoijen en tuinaanleg
Topografische kaart ¹⁶ Grote Historische Atlas 1:25.000	1905	Plangebied bestaat uit grasland dat doorsneden wordt door lanen met laanbomen ernaast
Bonnekaart, afb. 8	1874, 1883, 1892, 1907 en 1917	Huis Poederoijen niet meer aanwezig. Plangebied bestaat uit grasland dat doorsneden wordt door lanen met laanbomen ernaast
Topografische kaart ¹⁷ , afb. 9	1936, 1950 en 1958	Akkerland
Topografische kaart ¹⁸ , afb 10	1969, 1981 en 1988	noordelijke deel plangebied kassencomplex, overige ingebruik als weid, akker en boomgaard

¹² Goossens, 2001 raaprapport 2025.

¹³ Goossens, 2001 raaprapport 2025.

¹⁴ Landgoed Poederoijen ruimtelijk ontwerp, 2012 (in concept).

¹⁵ Hugo Suringar, 1867.

¹⁶ Grote historisch topografische atlas Noord-Brabant.

¹⁷ Topografische Dienst 1936, 1950 en 1958

¹⁸ Topografische Dienst 1969, 1981 en 1988

Op de kadastrale minuut uit 1811-1832 is Huis Poederrijen weergegeven met daaromheen een geometrische tuin. Tot 1874 wordt op diverse kaarten het huis en de geometrische tuin weergegeven. Op de kaart van 1854 wordt een waterpartij weergegeven in U-vorm die rondom de geometrische tuin ligt. Op een afbeelding uit 1874 is deze waterpartij niet meer aanwezig.

Waarschijnlijk stonden er stoomfabrieken op het voormalige kasteelterrein, op de plaats van een in 1832 afgebrand huis. Eigenaar was in ieder geval mr. Daniel Cornelius Viruly, heer van Poederrijen.¹⁹ Hier is geen kaartmateriaal van bekend.

Vanaf 1874 wordt Huis Poederrijen niet meer op kaartmateriaal weergegeven. De geometrische tuin is ook niet meer aanwezig. De tuin bestaat dan uit weidegebied en grasland dat doorsneden wordt door enkele lanen met daarlangs laanbomen. Deze situatie blijft zo tot 1936.

Vanaf 1936 bestaat het plangebied hoofdzakelijk uit akkerland en boomgaard. De lanen met daarlangs de laanbomen zijn niet meer aanwezig. Er loopt nog één weg door het plangebied. Deze situatie blijft zo tot 1969.

Vanaf 1969 worden er in het noordelijke deel van het plangebied kassen gebouwd. Deze situatie blijft tot op heden onveranderd.

2.3.5 Beschrijving huidige gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland, kassencomplex en populierenbos, zie afb. 2.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Voor de gespecificeerde verwachting gelden de volgende karakteristieken:

Op basis van de bureaustudie kunnen drie afzonderlijke verwachtingen gespecificeerd worden deze zullen in onderstaande tabellen behandeld worden:

1. Verwachting vanaf het Midden-Neolithicum op afzettingen van meandergordel
  2. Verwachting vanaf IJzertijd op afzettingen van meandergordel
  3. Verwachting Middeleeuwen voormalig kasteel Poederrijen en Huis Poederrijen met tuinaanleg
- De verwachtingen zijn weergegeven in afb. 11.

Karakteristiek	Omschrijving
Datering:	Vanaf Midden-Neolithicum
Complexiteit(n):	jachtkamp
Omvang:	< 100 m ²
Landschappelijke en/of geologische context:	op een meandergordel
Diepteligging:	Vanaf 30 cm -mv
Locatie:	Westelijke deel plangebied
Soort vindplaats:	Vindplaats met vondststrooiing en enkele grondsporen
Uiterlijke kenmerken:	Vuursteenafslagjes, bot, hout, leder en houtskool
Conservering:	Organische resten (zoals bot, hout, leder en houtskool) zullen door de boven het hoogste grondwaterpeil (1 m – mv) heersende relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Gezien het historisch gebruik van het plangebied als bouwland, worden geen diepe bodemverstoringen verwacht.
Wordt het archeologisch relevante niveau bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden:	ja

¹⁹ Hugo Suringar, 1867.

Karakteristiek	Omschrijving
Datering:	Vanaf IJzertijd
Complexiteit(n):	Nederzetting
Omvang:	> 100 m ² en < 2500 m ²
Landschappelijke en/of geologische context:	op een meandergordel.
Diepteligging:	Vanaf 30 cm -mv
Locatie:	Westelijke en oostelijke deel plangebied
Soort vindplaats:	Vindplaats met een archeologische laag
Uiterlijke kenmerken:	bot, hout, leder, textiel, aardewerk, metaal en houtskool
Conservering:	Organische resten (zoals bot, hout, leder, textiel en houtskool) zullen door de boven het hoogste grondwaterpeil (1 m – mv) heersende relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Andere type indicatoren (aardewerk en metaal) zijn waarschijnlijk matig tot goed geconserveerd. Gezien het historisch gebruik van het plangebied als bouwland, worden geen diepe bodemverstoringen verwacht.
Wordt het archeologisch relevante niveau bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden:	ja

---

Karakteristiek	Omschrijving
Datering:	Middeleeuwen
Complexiteit(n):	Kasteel en/of buitenplaats en tuinaanleg en woonterpen
Omvang:	> 100 m ²
Landschappelijke en/of geologische context:	op een meandergordel.
Diepteligging:	Vanaf maaiveld
Locatie:	In een zone van 100 m langs de Maasdijk en het oostelijke deel van het plangebied
Soort vindplaats:	Vindplaats met een archeologische laag
Uiterlijke kenmerken:	De archeologische resten kunnen bestaan uit ophogingslagen, funderingsresten, verdedigingswerken, grachten, greppels, paden en kuilen, vijvers en tuinbedden/plantbedden
Conservering:	Organische resten (zoals bot, hout, leder, textiel en houtskool) zullen door de boven het hoogste grondwaterpeil (1 m – mv) heersende relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Andere type indicatoren (aardewerk en metaal) zijn waarschijnlijk matig tot goed geconserveerd. Gezien het historisch gebruik van het plangebied als bouwland, worden geen diepe bodemverstoringen verwacht.
Wordt het archeologisch relevante niveau bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden:	ja

---

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*
Nee. Op basis van dit bureauonderzoek blijkt dat er meandergordels in het plangebied aanwezig zijn. Meandergordels zijn potentiële locaties voor bewoning geweest. Tevens kunnen er in het plangebied waarden aanwezig zijn die behoren tot of onderdeel zijn van voormalig kasteel Poederrijen en huisterpen. Met behulp van dit bureauonderzoek is inzicht gekregen in de te verwachten archeologische waarden in het plangebied. Er kan echter geen uitspraak gedaan worden over de bodemopbouw en op basis daarvan een uitspraak doen over kansrijke of kansarme zones.
- *Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?*
Een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek.

Advies

ADC ArcheProjecten adviseert om in die delen van het plangebied waar bodemingrepen plaats gaan vinden een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren, zie afb. 11. Een verkennend booronderzoek is geschikt voor het bepalen van de bodemopbouw en het uitsluiten van kansarme zones en het selecteren van kansrijke zone voor eventueel vervolgonderzoek. Geadviseerd wordt om de verkennend boringen in een 40x50 m grid te plaatsen. Tevens zal de boorstrategie worden afgestemd op aan het maaiveld zichtbare (geologische) verschijnselen door middel van een visuele inspectie.

In afbeelding 11 zijn de geplande ingrepen geprojecteerd op de ondergrond van de archeologische beleidskaart van de gemeente Zaltbommel. Op basis van dit bureauonderzoek hebben we de archeologische verwachting verfijnd en deze weergegeven in de legenda-eenheden behorende bij de kaart.

Literatuur

- Alterra**, 2006: *Geomorfologische kaart van Nederland*, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 1997: *Landschappelijk Nederland*. Eerste druk. Assen (Fysische geografie van Nederland).
- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001: *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen, Koninklijke Van Gorcum.
- Berg, M.M. van den & E.A. Hatzmann**, 2006: *Water en archeologisch erfgoed*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 30).
- Bureau Militaire Verkenningen**, (1874, 1883, 1892, 1907 en 1917) *Brakel, blad 549, 1:25.000*.
- Burghout, W.L. & T. van Giessen**, 2012: *Landgoed Poederijen ruimtelijk ontwerp (in concept)*. 's-Gravenmoer.
- Goossens, E, etal**, 2011: *Cultuurhistorische inventarisatie en archeologiebeleid gemeente Zaltbommel*. RAAP-rapport 2025.
- Groenewoudt, B.J.**, 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 17).
- Kars, H. & A. Smit** (red.), 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies 1).
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- SIKB**, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>
<http://www.watwaswaar.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Inrichtingsplan (bron)
Afb. 4 Uitsnede meandergordelkaart
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
Afb. 6 Uitsnede archeologische verwachtingskaart van de gemeente Zaltbommel....
Afb. 7 Uitsnede kadastrale minuut 1811-1832 kan je plangebied aangeven?
Afb. 8 Uitsnede Bonnekaart 1874
Afb. 9 Uitsnede topografische kaart 1936
Afb. 10 Uitsnede topografische kaart 1969
Afb. 11 Advieskaart

Verklarende woordenlijst

AHN Actueel Hoogtebestand Nederland. Een landsdekkend digitaal gegevensbestand met zeer nauwkeurige hoogtegegevens.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

GIS Geografische InformatieSystemen.

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

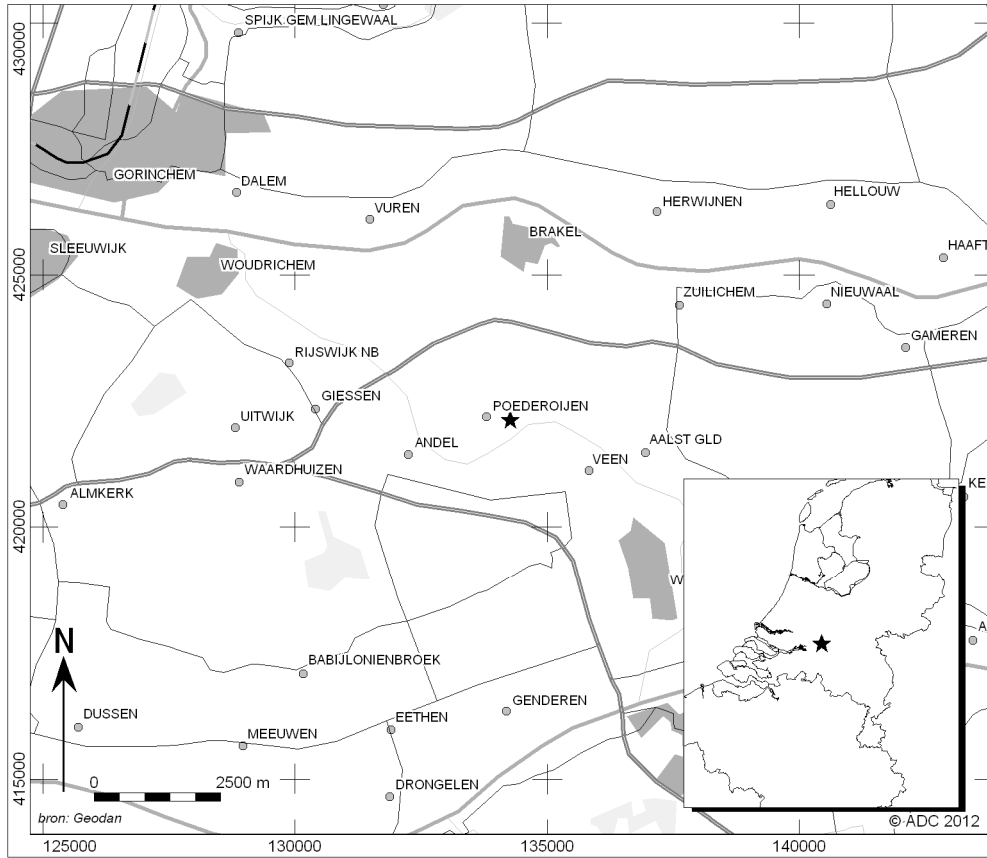
IVO Inventariserend VeldOnderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

-mv Onder maaiveld.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

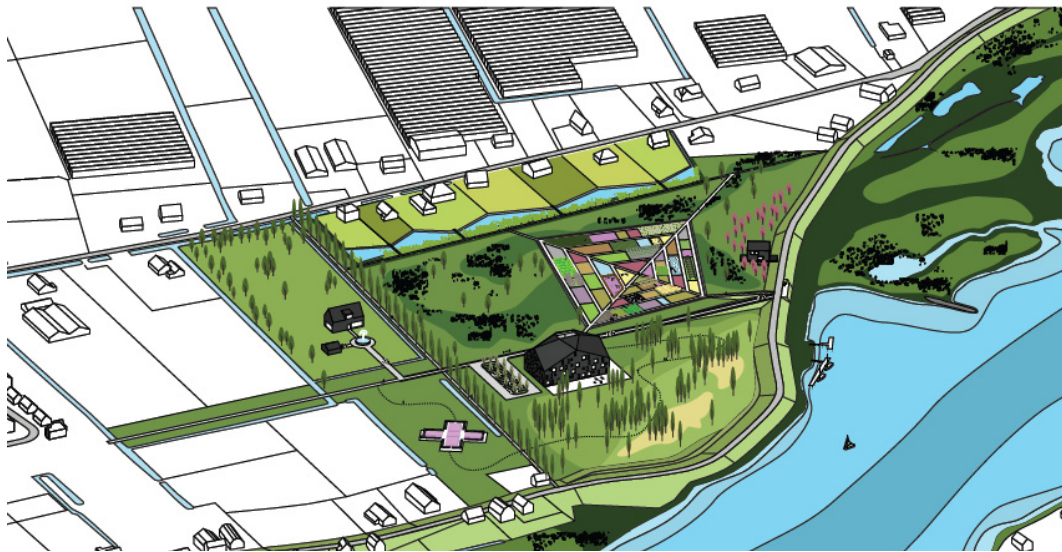
Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

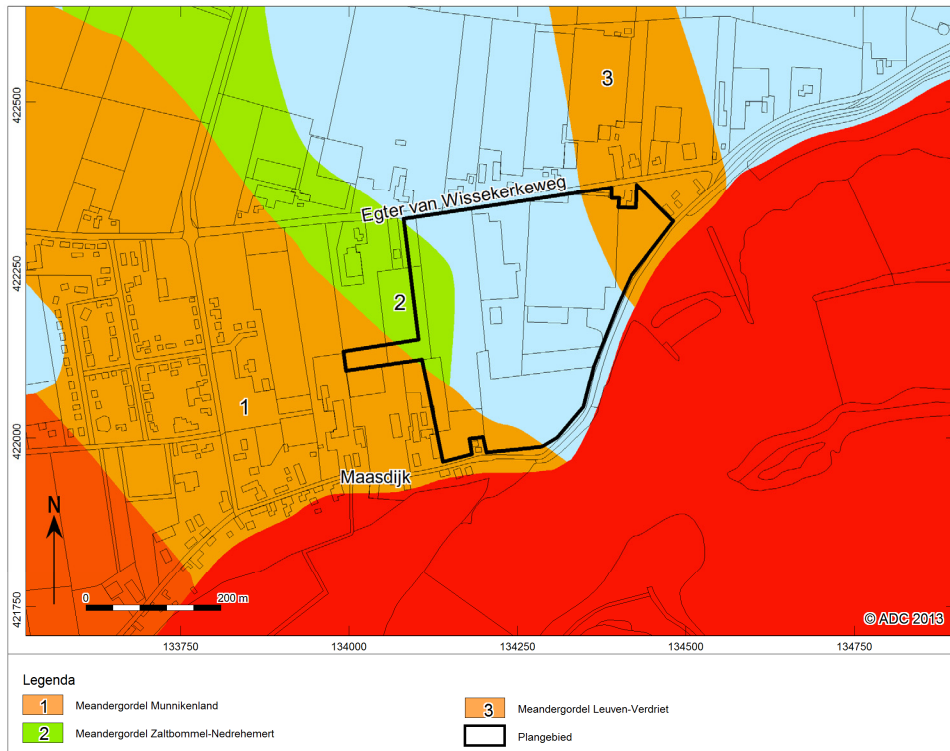
Afb. 1 Locatie van het plangebied

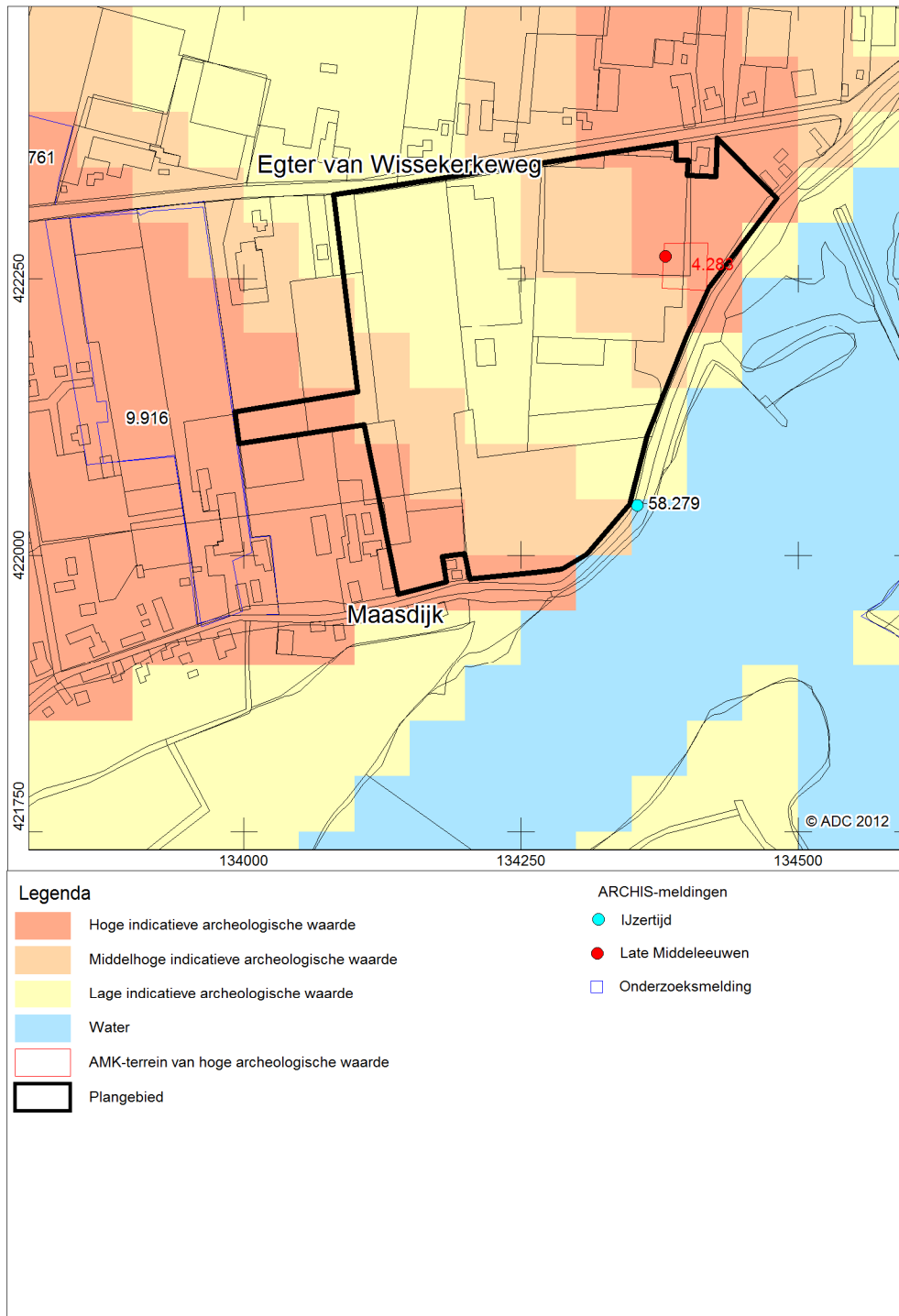
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Inrichtingsplan (Landgoed Poederijen ruimtelijk ontwerp (in concept))

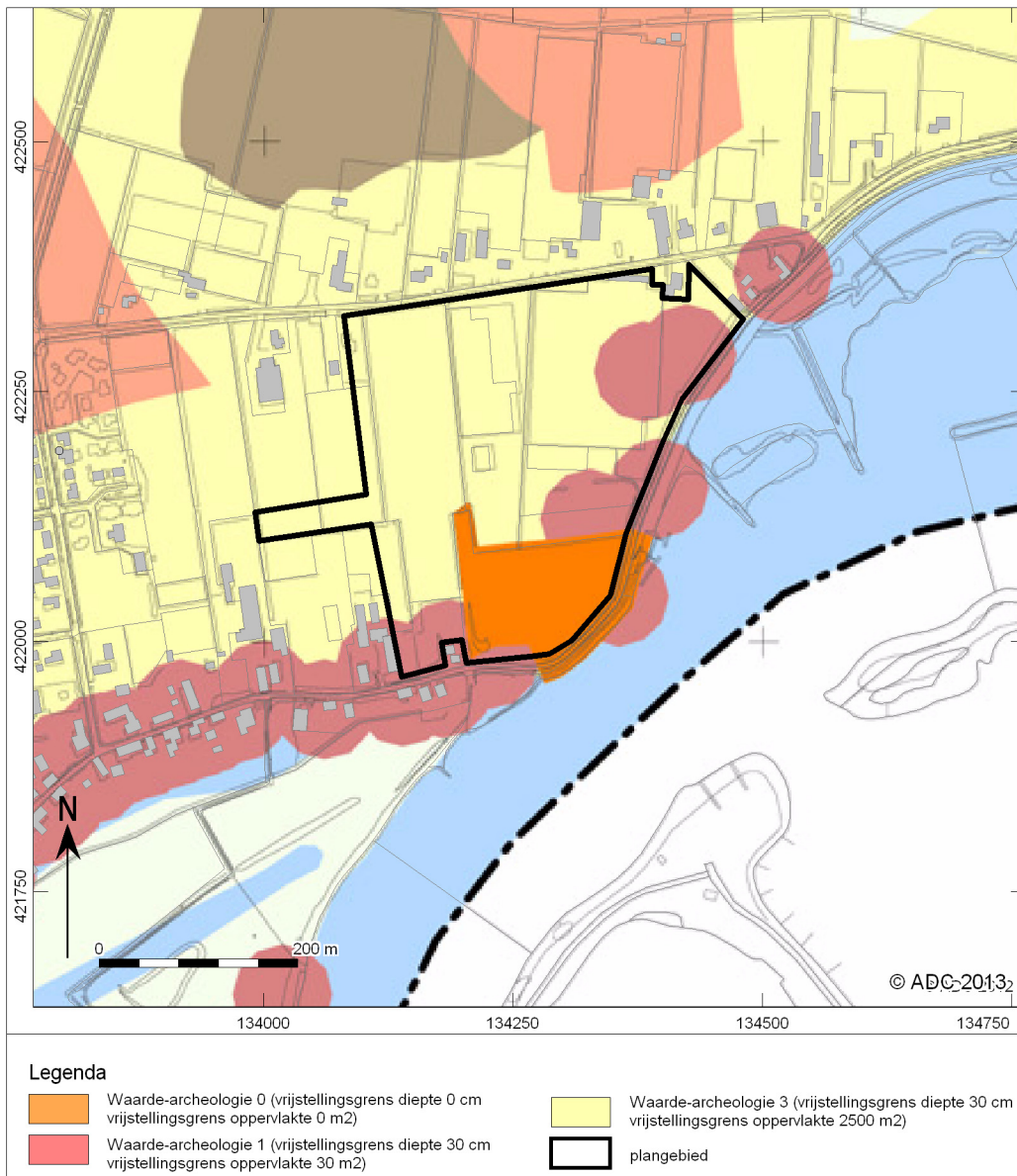

Afb. 4 Uitsnede meandergordelkaart

Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

Afb. 6 Uitsnede archeologische verwachtingskaart van de gemeente Zaltbommel

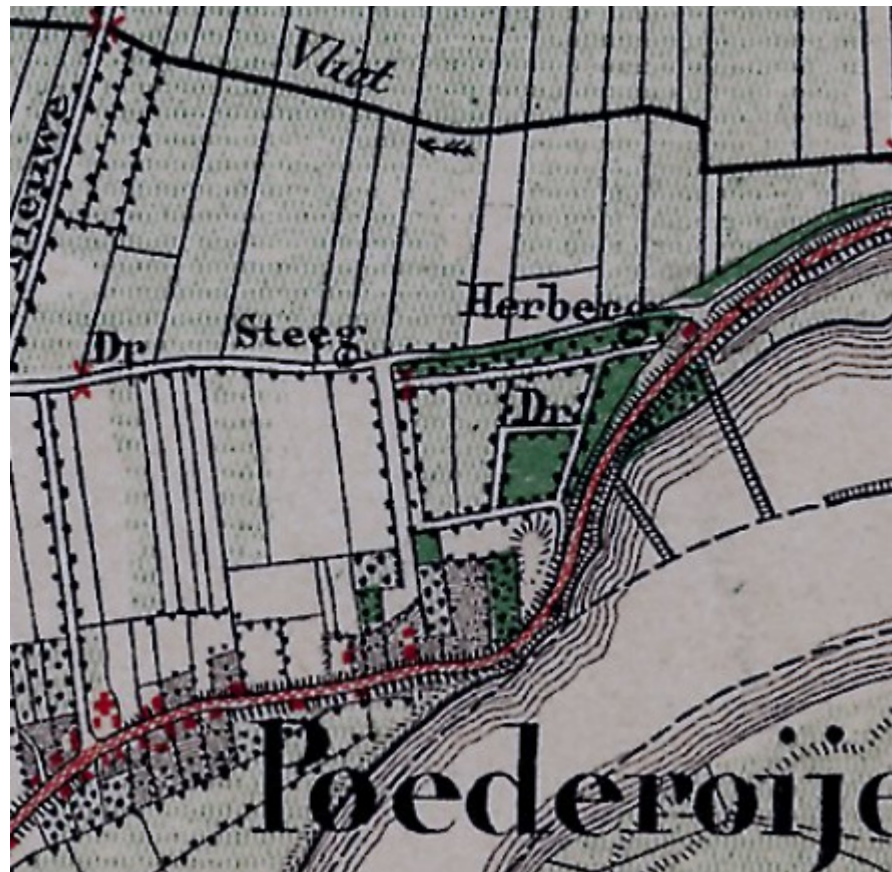

Afb. 9 Uitsnede kadastrale minuut 1811-1832 (noord is noordoost)

Afb. 8 Uitsnede kadastrale minuut 1811-1832 ingezoomd (noord is noordoost)

Afb. 9 Uitsnede Bonnekaart 1874

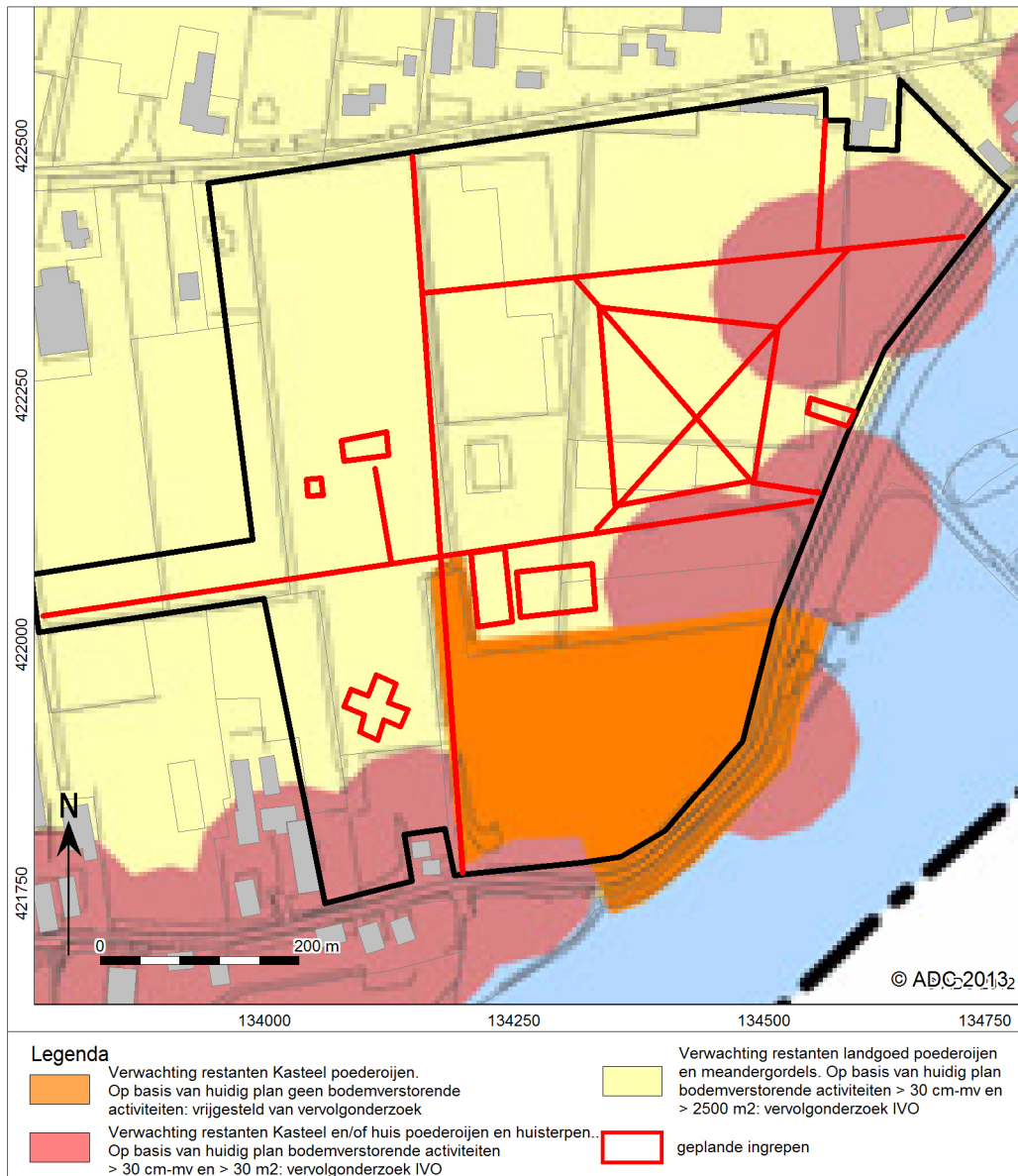

Afb. 10 Uitsnede topografische kaart 1936

Afb. 11 Uitsnede topografische kaart 1969

Afb. 12 Advieskaart